

بسم الله الرحمن الرحيم

نقش مهدی باوری بر سبک زندگی اجتماعی بر اساس آموزه های دینی

فریبا سعادت، ثریا عبدی، خدیجه کریمی^۱

چکیده

امام به عنوان انسان کامل، الگوی جامعی، در همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی بشر است تا آن گونه که لازم است از نقش هدایتگری او بهره مند شود. بر اساس تعالیم شیعه، امام واسطه، فیض رسانی پروردگار به همه پدیده های هستی است. در عصر غیبت نیز واسطه فیض امام است با پرده غیبت، که به فرمایش حضرت بهره مندی از امام همانند خورشید پشت ابر است. طبق روایات مؤمنین در عصر غیبت به خدا نزدیکترند و اشرار ناس دورتر؛ و در روایات برای منتظران حقیقی اصولی ذکر شده که با انجام و رعایت آن اصول می توان افراد جامعه منتظر ویژگی های شاخص و برتر جامعه ایده آل در نظر گرفت. در جامعه ای ایده آل منتظر، مؤمنین با اقتدا به امام زمان (عج) افراد، باتقوا، ساده زیست، سخاوتمند، صبور، شکور، قدرتمند، ثروتمند، دلسوز، مهربان، عزیز، شجاع، و غیور خواهند بود. طبق روایات ارزشمند ائمه هدی (ع) همه اعمال در حضور امام زمان (عج) می رسد و همین امر موجب خودسازی، امیدبخشی، صبر و انتظار، معرفت و اطاعت، امیدواری، اتحاد و همدلی و پارسایی می شود. جامعه منتظر، با اقتدا به امام عصر علیه السلام تبدیل به یک پایگاه علمی و فکری شیعیان، در مقابل بدعت ها و انحرافات در دین و رواج زشتی ها و منکرات تبدیل می شود. در مقابل مشکلات و ضعف ها و فقر و نیازمندان بی تفاوت نیست و با یاری نیازمندان و مهربانی و تعاون و همکاری در جامعه بیشتر گسترش می یابد. در مقابل خدمات آن ها مستوجب؛ پاداشی می شوند که بسیار قابل ملاحظه و تأمل است از جمله این که از دوستان خدا و رفقای پیامبرانند، پاداش مساوی شهدای صدر اسلام دارند و در قیامت همراه ائمه هدی علیهم السلام هستند.

^۱ . حوزه علمیه الزهرا سلام الله علیها - شهرستان صحنه

مقدمه

مهدی باوری یعنی اعتقاد به امام مهدی(ع)، که موجب می شود تا شخص منتظر به آن حضرت توجه داشته باشد و از وی تأثیر پذیرد. و در نتیجه تلاش می کند تا مسیر زندگی خود را به گونه ای سر و سامان دهد که بر طبق خواست و رضایت امام(ع) که همان خواست الهی است حرکت نماید و در زندگی فردی و اجتماعی با الگو قرار دادن امام(ع) خود و دیگران را تربیت نماید و زینت برای آن حضرت محسوب شود. این مسئولیت در روایات اسلامی نیز مورد توجه قرار داده شده است. امام رضا(ع) در این زمینه می فرماید: «کونوا زینا و لا تکنوا شینا»^۱ مایه زینت ما باشید نه مایه سرافکندگی.

بنابراین انتساب شیعیان به امام(ع) موجب می شود تا از امام(ع) تأثیر پذیرفته و از این جهت اثر مثبت و سازنده ای بر منتظر دارد، و او را می دارد تا در زندگی خود بر خلاف خواست امام(ع) حرکت نکند و این خود عامل مؤثری برای کسب فضایل اخلاقی توسط منتظران بوده و نشانه ای است از خودسازی و تربیت اخلاقی متأثر از اندیشه مهدویت و عنصر انتظار. کارکرد و نقش اجتماعی و سیاسی انتظار اگر از کارکرد اخلاقی آن بیشتر نباشد کمتر از آن نیز نخواهد بود. به کار بستن آن ها می تواند در تعالی جامعه مهدوی در عصر انتظار تأثیر گذار بوده باشد.

یکی از آثار مهم اجتماعی انتظار، ایجاد تعهد و مسئولیت در افراد است منتظران راستین، وظیفه دارند که علاوه بر اصلاح خویش، در اصلاح دیگران نیز بکوشند؛ زیرا برنامه عظیم و سنگینی که انتظارش را می کشند یک برنامه فردی نیست؛ برنامه ای است که تمام عناصر تحوّل باید در آن شرکت جوید؛ باید کار به صورت دسته جمعی و همگانی باشد؛ کوشش ها و تلاش ها باید هماهنگ گردد و عمق و وسعت این هماهنگی باید به عظمت همان برنامه انقلاب جهانی باشد که انتظار آن را دارند.

^۱ . علی بن حسین، صدوق، فقه الرضا، بیروت، موسسه آل بیت، ۱۴۰۶ق، ص ۳۵۶

در یک میدان وسیع مبارزه دسته جمعی هیچ فردی نمی‌تواند از حال دیگران غافل بماند؛ بلکه موظف است هر نقطه ضعفی را در هر کجا ببیند اصلاح کند؛ و هر موضع آسیب‌پذیری را ترمیم نماید؛ و هر قسمت ضعیف و ناتوانی را تقویت کند؛ زیرا بدون شرکت فعالانه و هماهنگ تمام مبارزین، پیاده کردن چنان برنامه‌ای امکان‌پذیر نیست، بنابراین منتظران واقعی علاوه بر این که به اصلاح خویش می‌کوشند، وظیفه خود می‌دانند که دیگران را نیز اصلاح کنند. پس مهدی باوری با توجه به روایات و آموزه‌های دینی تاثیر مستقیم بر سبک زندگی اجتماعی خواهد داشت و نتایج مهمی برای جامعه و زندگی فرد در پی خواهد داشت، هدف تحقیق حاضر معرفی سبک زندگی اجتماعی مهدی باور و آثار شگرف آن با توجه به آیات و روایات دین اسلام است، جامعه مهدی باور و منتظر می‌تواند با بکارگیری افراد منتظر و استفاده و پیاده‌سازی این آموزه‌ها در جامعه، آن را به سمت ایده آل‌های مهدوی سوق دهد و به نتایج عالی رساند.

1) مفهوم شناسی

باور به ظهور شخصی که جهان را پر از عدل و داد کرده و ریشه های ظلم و ستم را می چیند اختصاص به اسلام نداشته بلکه، شامل ادیان مختلف الهی و آسمانی می شود و در اسلام، مسیحیت، یهودیت، و زرتشت و... به ظهور این شخص نوید داده شده است. در میان مسلمانان نام این منجی مهدی(عج) است، این اندیشه را اندیشه مهدویت نامیده اند. مهدویت، یک اندیشه و تفکر برگرفته از کتابهای آسمانی است که با فطرت و سنن عالم خلقت موافق است و در میان شیعیان باور و اعتقاد به این منجی و این اندیشه و نیز شناخت ایشان و در انتظار فرج ایشان بودن و حرکت و خودسازی و هدایت مسیر جامعه به سمت و سوی اهداف ایشان را مهدی باوری یا اعتقاد به مهدویت معنی کرده اند.¹

2) اهمیت و جایگاه مهدی باوری

امام به عنوان انسان کامل، الگوی جامعی، در همه ابعاد زندگی فردی و اجتماعی بشر است. تا آن گونه که لازم است به عنوان یک انسان از نقش هدایت گری او بهره مند شود. در عصر غیبت جامعه بشری چگونه از فیض ظهور حجت خدا بهره می برد و آثار او در زندگی چگونه است.

از نظر شیعه و براساس تعالیم دینی، امام، واسطه فیض رسانی پروردگار به همه پدیده های جهان آفرینش است. در نظام هستی محور وجود، همه موجودات است. همه موجودات هم اصل وجودشان، و هم همه نعمت ها و بهره های مادی در طول حیات خود را به واسطه فیض امام دریافت می کنند و در فرازی از زیارت جامعه کبیره آمده است: «...

¹ . مقاله مفهوم مهدویت، پرسمان دانشجویی، سایت اداره تبلیغ نوین

بِكُمْ فَتَحَ اللَّهُ وَ بِكُمْ يَخْتِمُ وَ بِكُمْ يُنَزِّلُ الْغَيْثَ وَ بِكُمْ يُمَسِّكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ ...،^۱ (ای امامان بزرگ) خداوند به سبب شما عالم را آغاز کرد و به سبب شما آن را نیز پایان می دهد و به سبب وجود شما باران را فرو می فرستد و به برکت وجود شما آسمان را نگه داشته از این که بر زمین فرود آید جز به اراده او».

خداوند خواسته که امام واسطه فیض الهی به موجودات باشد و فرقی بین غیبت و ظهور او نیست و همان طور که در روایات از حضرت است که وجه انتفاع از امام عصر (عج) همانند سود بردن از خورشید پشت ابر است. خورشید آشکار و پشت ابر سودمندی خود را به اهل زمین می رساند و اگر یک لحظه خورشید پشت ابر خاموش شود شدت سرما و تاریکی، زمین را غیرقابل سکونت می کند. فیض و عنایات ویژه حضرت در عصر غیبت به مؤمنین بیشتر از زمان آشکاری امام (ع) است چنانچه در روایت از امام صادق علیه السلام است که می فرمایند: «أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعِبَادُ مِنَ اللَّهِ جَلَّ ذِكْرُهُ وَ أَرْضَى مَا يَكُونُ عَنْهُمْ إِذَا افْتَقَدُوا حُجَّتَهُ اللَّهُ جَلَّ وَ عَزَّ وَ لَمْ يَظْهَرْ لَهُمْ وَ لَمْ يَعْلَمُوا مَكَانَهُ وَ هُمْ فِي ذَلِكَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ لَمْ تَبْطُلْ حُجَّتُهُ اللَّهُ جَلَّ ذِكْرُهُ وَ لَا مِيثَاقُهُ فَعِنْدَهَا فَتَوَقَّعُوا الْفَرَجَ صَبَاحًا وَ مَسَاءً فَإِنْ أَشَدَّ مَا يَكُونُ غَضَبُ اللَّهِ عَلَى أَعْدَائِهِ إِذَا افْتَقَدُوا حُجَّتَهُ وَ لَمْ يَظْهَرْ لَهُمْ وَ قَدْ عَلِمَ أَنَّ أَوْلِيَاءَهُ لَا يَرْتَابُونَ وَ لَوْ عَلِمَ أَنَّهُمْ يَرْتَابُونَ مَا غَيَّبَ حُجَّتَهُ عَنْهُمْ طَرَفَةً عَيْنٍ وَ لَا يَكُونُ ذَلِكَ إِلَّا عَلَى رَأْسِ شِرَارِ النَّاسِ»^۲ بندگان به خداوند جلّ ذکره نزدیکترند و خدا از آن ها راضی تر است در وقتی که حجت خدا از میان آن ها مفقود است و او را نتوان دید و جای او را هم ندانند و باز می دانند حجت خدا از بین نرفته و میثاق او باطل نگشته، در این زمان در انتظار فرج باشید هر صبح و شب زیرا سخت ترین غضب خدا بر دشمنان وقتی است که حجت خدا در غیبت است و بر آن ها ظاهر نباشد، خدا می داند که او که اولیاء او شک نمی کنند و اگر می دانست که شک می کنند به اندازه یک چشم به هم زدن حجت خود را غایب نمی کرد. و این غیبت بر سر اشرار ناس آمده است».

از نکات مهم روایت این است که غیبت امام بر دشمنان خدا و مغضوبین است و محصور است غضب خدا بر اعداء و دیگر این که غیبت بر اولیاء خدا، رحمت است بر آن ها، چرا شک نمی کنند و ثواب اطاعت امام در غیبت کبری برای

^۱ . عباس، قمی، مفاتیح الجنان، زیارت جامعه کبیره، قم، اجود، 1393.

^۲ محمد بن یعقوب، کلینی، الکافی، تهران، الإسلامیه، چاپ: چهارم، 1407 ق.

